

NOWOŻYTNA OLIMPIA – UTOPIJNE MARZENIE COUBERTINA O IDEALNYM MIEŚCIE SPORTU I PRZYCZYNEK DO OLIMPIJSKICH KONKURSÓW LITERATURY I SZTUKI¹

Na kongresie w Paryżu w czerwcu 1894 roku, początkowo nazywanym Międzynarodowym Kongresem w Paryżu dla zbadania i propagandy zasad amatorstwa², podjęto szereg fundamentalnych decyzji, których efektem było ustanowienie nowożytnych igrzysk olimpijskich oraz powołanie Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego. Pośród wielu zasad regulujących rodzący się nowożytny ruch olimpijski była również rotacyjność miejsc, w których miałyby się odbywać co cztery lata kolejne edycje igrzysk. Ostatecznie ustalono, że pierwsze igrzyska mają się odbyć w 1896 roku w Atenach, kolejne w 1900 roku w Paryżu³, „następne zaś co cztery lata w każdym innym mie-

¹ Praca naukowa sfinansowana ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki w roku 2023 w ramach działalności Uczelnianego Programu Badawczego Nr 6 „Humanistyczne i społeczne aspekty kultury fizycznej” realizowanego w Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie.

G. Młodzikowski (1984), *Olimpiady ery nowożytnej*, Warszawa: 12-19.

A. Włodarczyk (2020), *Za kulisami kongresu dla wznowienia igrzysk olimpijskich – początki instytucjonalizacji idei*. W: Z. Dziubiński, M. Jasny [red.], *Kultura fizyczna a instytucjonalizacja*, Warszawa: 313-326. Postanowienia kongresu zostały opublikowane w: *Le Congrès de Paris*, „Bulletin du Comité International des Jeux Olympiques”, 1894, 1: 1, dostępny także w: N. Müller [red.] (2000), *Pierre de Coubertin 1863-1937: Olympism: Selected Writings*, Lozanna: 299.

ście świata²⁴. Wszystkie te decyzje zostały zaakceptowane przez komisję zajmującą się ustanowieniem igrzysk olimpijskich bez głosu sprzeciwu, zatem można założyć, że i biorący aktywny udział w pracach komisji, uważany za ojca nowożytnego ruchu olimpijskiego francuski baron Pierre de Coubertin był zwolennikiem rotacyjności miejsc kolejnych edycji odrodzonych igrzysk. Istnieją jednak pewne przypuszczenia, że Coubertin przynajmniej przez pewien czas odrzucał ten pogląd. Wydaje się, że główną przyczyną był szereg organizacyjnych niedociągnięć w szczególności w trakcie igrzysk II i III Olimpiady, które odbyły się odpowiednio w Paryżu w 1900 roku oraz Saint Louis w 1904 roku, kiedy to zostały połączone z Wystawą Światową i przez tę imprezę zdominowane.

W 1906 roku na łamach listopadowego numeru „Revue Olympique” – oficjalnego biuletynu Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego – Pierre de Coubertin napisał: „Jeśli tylko pewnego dnia „Nowożytna Olimpia” będzie mogła powstać gdzieś w Europie, jest to bardzo prawdopodobne, że jej gmachy wzniosłyby się na brzegach szwajcarskiego jeziora²⁵”. To zdanie można uznać za załączek zmiany poglądu francuskiego barona w kwestii rotacyjności miejsc kolejnych edycji igrzysk. Publiczne wyrażenie takiej opinii oznaczało, że Coubertin zaczynał się poważnie zastanawiać nad zmianą zasad rozgrywania igrzysk na rzecz jednego miejsca, tak jak odbywało się to w starożytnej Grecji, gdzie igrzyska odbywały się w Olimpii⁶. Wstępnym obszarem, zdającym się pasować do koncepcji Coubertina był – jak sam autor podkreślał – teren neutralnej Szwajcarii. Faktem jest, iż na początku XX wieku nie było zbyt wielu chętnych miast mogących podjąć się przygotowania dużych, międzynarodowych imprez sportowych. W związku z tym Coubertin najprawdopodobniej rozpoczął na własną rękę poszukiwania stałego miejsca dla – jak to nazwał – „Nowożytnej Olimpii”, a jego punktem docelowym stał się region zachodniej Szwajcarii.

Jak wskazuje inne źródło – w jednym z listów wysłanych do Godefroy’a de Blonay’a, Szwajcara będącego członkiem Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, francuski baron opracował „techniczne specyfikacje” swojego pomysłu podczas pobytu w położonym nad brzegiem Jeziora Genewskiego

⁴ G. Młodzikowski (1988), *U źródeł nowożytnego olimpizmu – kongresy Sorbona 1892 i 1894*, „Kultura Fizyczna”, 7-8: 13.

P. de Coubertin (1906), *La Suisse, Reine des Sports*, „Revue Olympique”, XI: 163-165 (O ile nie jest podane inaczej w pracy, wszystkie tłumaczenia zostały wykonane przez autorów).

S.G. Miller (2004), *Ancient Greek Athletics*, New Haven: 113-128.

mieście Morges⁷. Miejsce to odwiedził 19 października 1906 roku w towarzystwie swojego przyjaciela, powszechnie znanego w całym kantonie Vaud doktora René Moraxa. Podobne inspiracje znalazł także w Vidy oraz Dorigny, dzielnicach Lozanny. Do tego ostatniego miasta dotarł po raz pierwszy dopiero w 1906 roku, co stało się możliwe dzięki otwarciu tunelu kolejowego Simplon.

W 1908 roku Edouard Secretan, dziennikarz „Gazette de Lausanne”, wymienił na łamach pisma nazwiska wielu prominentnych osobistości z Vaud, które mogłyby podjąć się przygotowania igrzysk olimpijskich w Morges⁸. Na tym etapie trudno było jednak ustalić, czy francuskiemu baronowi chodzi o jednorazowe miejsce organizacji igrzysk, czy też przeniesienie ich na stałe na niezależny i apolityczny grunt Szwajcarii. Na specjalnie zwołanym spotkaniu wywodzący się z Radykalno-Demokratycznej Partii Szwajcarii burmistrz Morges Frédéric Châble poinformował przybyłych, iż przewodniczący Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego „zastanawia się, czy nasze miasto spełni wymagania i może później stać się wyłącznym miejscem, w którym odbywałyby się igrzyska olimpijskie”⁹. W 1909 roku, po zmianie ówczesznie panującej ekipy rządzącej w Morges i rozpoczęciu kadencji burmistrza Louisa Laffely’ego, miasto zaniechało dalszych dyskusji dotyczących tego zagadnienia.

Mimo rezygnacji z pomysłu zorganizowania igrzysk w Szwajcarii, Coubertin nie zrezygnował z koncepcji organizacji kolejnych edycji igrzysk w jednym, specjalnie do tego przystosowanym miejscu, bowiem w 1909 i 1910 roku powstał dokument opisujący ten zamiar i wydawany częściami na łamach biuletynu Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego „Revue Olympique”, zatytułowany *Une Olympie Moderne* (Nowożytna Olimpia). Pierwsza jego część pojawiła się w numerze październikowym w 1909 roku, ostatnia zaś – szósta – w marcu 1910 roku¹⁰. Dodatkowo w 1910 roku w Paryżu powstał zbiorczy 24-stronnicowy dokument zatytułowany tak samo – *Une Olympie Moderne*. Autorstwo dokumentu wydawanego zarówno w częściach, jak i w postaci wydawnictwa zwarte go przypisuje się francuskiemu

⁷ List P. de Coubertina do G. de Blonay’a z 20 października 1906 roku. Dokument dostępny jest w zasobach Archiwum Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego. C. Gillieron (1992), *Les relations de Lausanne et du Mouvement olympique à l’époque de Pierre de Coubertin (1894-1939)*, Memoire: 32.

Tamże: 32.

Table des matières (1909), „Revue Olympique”, 48: 189-192; *Table des matières* (1910), „Revue Olympique”, 60: 189-192.

baronowi¹¹. Dokument stanowi zbiór informacji i wskazówek przeznaczonych dla wszystkich zainteresowanych uczestników międzynarodowego konkursu architektonicznego, mającego na celu wyłonienie najbardziej kompleksowego i optymalnego projektu „Nowożytnej Olimpii”, będącej efektem dążeń do przywracania koncepcji starożytnej Olimpii, tylko w innym geograficznie miejscu. W tym miejscu należy zaznaczyć, iż pochodzący w zdecydowanej większości z XIX wieku działacze sportowi oznajmiali potrzebę zachowania ciągłości dziejów przywołując niejednokrotnie fragmenty historii sprzed kilku tysięcy lat. Oczywistym jest jednak, co potwierdzono różnego rodzaju wywodami naukowymi, iż filozofia grecka towarzyszyła idei olimpizmu nowożytnego wyłącznie w tle, gdyż ani Coubertin, ani inni wiodący działacze Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego zasadniczo nie odwoływali się do antyczności¹². Dowodem tego może być wspomniany już kongres dla wznowienia igrzysk olimpijskich z 1894 roku. Podczas prac komisji zajmującej się igrzyskami nie było zgody, co do głębokiej inspiracji nowożytnych igrzysk, starożytnymi olimpijskimi agonami. W zasadzie tylko nazwa imprezy nie budziła żadnych zastrzeżeń, a w przypadku pozostałych kwestii toczyły się dyskusje, przy czym największymi zwolennikami mocnego powiązania starożytnych igrzysk z nowożytnymi byli Demetrios Vikelas i Fredrik Bergh¹³.

Koncepcja nowożytnej Olimpii

Jak już wspomniano, tekst „Nowożytnej Olimpii” to swego rodzaju wskazówki bądź wytyczne dla uczestników konkursu architektonicznego, mającego w założeniu być częścią planowanych Olimpijskich Konkursów Literatury i Sztuki, obejmujących oprócz architektury rzeźbę, malarstwo, literaturę oraz muzykę¹⁴. Po raz pierwszy koncepcja wprowadzenia Olimpijskich Konkursów Literatury i Sztuki pojawiła się w maju 1906 roku, kiedy Międzynarodowy Komitet Olimpijski zwołał w Paryżu konferencję konsultatywną, której celem było, jak podkreślał wówczas Coubertin: „...w jakiej mierze i w jakiej formie sztuka i literatura mogłyby wziąć udział w święceniu nowożytnych

¹¹ P. de Coubertin (1910), *Une Olympie moderne*, Paris. Należy podkreślić, że dokument ten został przetłumaczony na język polski przez Agnieszkę Sulisz i zamieszczony w: P. de Coubertin (1988), *Nowożytna Olimpia*, „Kultura Fizyczna”, 11-12: 26-32.

J. Lipiec (1999), *Filozofia olimpizmu*, Warszawa: 209-212.

A. Włodarczyk (2020), dz. cyt.: 325.

Z. Porada (1980), *Starożytne i nowożytne igrzyska olimpijskie*, Kraków: 774-775.

igrzysk olimpijskich (...) tak by, z jednej strony, odnosić stąd dla siebie korzyść, a z drugiej, by je uszlachetnić i nobilitować”¹⁵. Pierwotnie planowano, by takie konkursy zostały wprowadzone na igrzyskach w Londynie w 1908 roku, zaś organizatorzy wraz z Królewską Akademią Sztuk Pięknych opracowali program, w którym jasno przedstawiono tematy objęte konkursem: defilada antycznych sportowców, mecz piłki nożnej, grupa dyskoboli, pawilon sportów wodnych z pływalnią oraz klub sportowy z towarzyszącymi budynkami. Z powodu braku czasu (program zatwierdzono w październiku 1907 roku) pomysł ten nie został zrealizowany podczas Igrzysk IV Olimpiady¹⁶. Wizja idealnego miasta sportowego Coubertina przedstawiona w „Nowożytnej Olimpii” była więc także kolejnym elementem przybliżającym wprowadzenie do programu igrzysk olimpijskich rywalizacji artystów.

Co zaś się tyczy samego tekstu to został on podzielony na kilka części, na które według Coubertina powinni szczególną uwagę zwrócić architekci w swych projektach konkursowych. Były to kwestie związane z oprawą, administracją, programem igrzysk, zasadami dopuszczenia sportowców do igrzysk, widzami i ceremoniałem obchodów. Wszystkie te elementy miały mieć przełożenie na koncepcję architektoniczną Olimpii XX wieku. Jednocześnie zasady konkursowe zaproponowane przez Coubertina nie były tezami narzuconymi przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski, a jedynie sugestiami inicjatora i pomysłodawcy całego przedsięwzięcia, które mogły być przez uczestników konkursu przyjmowane bądź nie. Francuski baron pozostawiał biorącym udział ocenę zasadności tych sugestii i jasno podkreślał, że brak ich uwzględnienia nie będzie równoznaczny z odrzuceniem projektu konkursowego¹⁷.

Wprowadzenie do koncepcji utworzenia nowożytnej Olimpii, Coubertin rozpoczyna od odwołania się – jak na filohellena przystało – do antycznej Olimpii, która według niego była miastem sportu, sztuki i modlitwy (w takiej właśnie kolejności). Pierwszy element, choć dominujący, eksponowany był tam w zasadzie jedynie podczas igrzysk olimpijskich, natomiast pozostałe dwa stałe i wynikały z roli, jaką odgrywał w Olimpii sport. Inspirując się wzorcem antycznym, Coubertin twierdził, że „Nowożytna Olimpia” ma być w tym aspekcie odwzorowaniem starożytności z punktem kulminacyjnym w postaci igrzysk, a w okresie pomiędzy nimi odbywać by się tam miały zawody o mniejszej randze: uroczystości, pielgrzymki czy prace przygotowawcze

¹⁵ P. de Coubertin (1986), *Arts, letters et sport*. W: N. Müller [red.], *Textes choisis*, t. 2, Zürich-Hilesheim-New York: 485-496, cyt. za: W. Lipoński (2012), *Historia sportu*, Warszawa: 537.

P. de Coubertin (1988), *Nowożytna Olimpia*, „Kultura Fizyczna”, 11-12: 29-30.

P. de Coubertin (1910), *Une Olympie moderne*, Paris: 4-6.

do organizacji kolejnej edycji igrzysk. Nie chodziło francuskiemu baronowi jednak o stawianie budynków o charakterze religijnym, a bardziej o kult nabożnego patriotyzmu. W dalszej części Coubertin nie wymienia jedynie Szwajcarii (w szczególności okolic Jeziora Genewskiego), jako obszaru docelowego ulokowania nowej Olimpii, jak to miało miejsce kilka lat wcześniej, proponując przykładowo zatokę San Francisco, brzegi Tamizy czy Dunaju. Wybór konkretnej lokalizacji ma mieć wpływ na ostateczny kształt koncepcji sportowego miasta, które ma być harmonijnie wkomponowane w krajobraz, zaś jego zabudowa nie może być chaotyczna. Przeważać ma koncepcja wielkich przestrzeni, a sam kompleks budynków ma wzbudzać w odwiedzającym podziw i dostojność. Budynki swym kształtem mają od razu przypominać istotę i podwójny charakter miasta: sportowy i artystyczny¹⁸.

Konkretne zalecenia pojawiły się także w kontekście administrowania nowożytną Olimpią. W zamyśle Coubertina należy jak najbardziej ograniczyć „bezczynność” miasta w okresie, kiedy nie będą tam rozgrywane igrzyska, stąd pomysł, by przygotowanie do igrzysk olimpijskich zajmowało co najmniej sześć miesięcy. Tyle samo mają trwać prace po ich zakończeniu. W międzyczasie należy organizować różnego rodzaju imprezy mniejszej rangi, które przyciągałyby potencjalnych zainteresowanych. Fundator nowożytnych igrzysk olimpijskich proponuje także powołanie dwóch głównych instytucji zarządzających kompleksem: Rady Administracyjnej i Senatu Olimpijskiego (po czym stwierdza, że właściwie Senatem Olimpijskim jest Międzynarodowy Komitet Olimpijski). Na potrzeby tych dwóch organów należy zbudować odpowiednio pałac administracyjny i pałac senatu, których wygląd Coubertin szczegółowo opisuje. Oprócz tego powinien powstać hotel dla ważnych osobistości związanych z organizacją igrzysk¹⁹. Odniesienia do starożytnej Olimpii wydają się być oczywiste, wszak można stwierdzić, że Coubertin wręcz kopiuje niektóre budowle tam istniejące i dostosowuje do ówczesnych potrzeb. W antycznej Olimpii wybudowano chociażby Leondajon, który pełnił funkcję domu gościnnego dla honorowych gości czy Bu-leuterion, w którym rejestrowano zawodników, ogłaszano program igrzysk, rozstrzygano spory, składano przysięgę i – co najważniejsze – mieściła się tam siedziba senatu Elidy, który odpowiadał za organizację igrzysk olimpijskich²⁰.

¹⁸ P. de Coubertin (1988), dz. cyt.: 28-29.

Tamże: 30.

S.G. Miller (2003), *The organization and functioning of the Olympic Games*. W: D.J. Phillips, D. Pritchard [red.], *Sport and Festival in the Ancient Greek World*, Swansea: 1-40; N.B. Crowther (2003), *Elis and Olympia: City, sanctuary and poitics*. W: D.J. Phillips, D. Pritchard [red.], dz. cyt.: 61-74.

Francuski baron optował również, by wybudować kompleks budynków dla zawodników na wzór wioski olimpijskiej wraz z budynkami pomocniczymi (np. stajnie na ok. 60 koni) i przy okazji stwierdził, że komitet organizacyjny nie powinien liczyć więcej niż 50 osób. Oprócz budynków administracyjnych i pomocniczych Coubertin zwrócił uwagę na obiekty, w których eksponowano by prace powstałe w ramach konkursów literatury i sztuki oraz na obiekty sportowe, jakie muszą powstać. W tym przypadku posiłkował się ówczesnym programem sportowym igrzysk obejmujących sport lekkoatletyczne i gimnastyczne, sporty walki, sporty wodne, sporty konne oraz gry. Do każdego z tych działów Pierre de Coubertin proponował rozwiązania architektoniczne. Ciekawym wydaje się być stwierdzenie Francuza, że program sportowy igrzysk pod względem liczby dyscyplin prawdopodobnie nigdy nie zostanie przekroczony, a odrzucenie niektórych automatycznie przekreśla budowę dedykowanych do tego sportu obiektów (np. kolarstwo torowe)²¹. Z perspektywy lat wiadomo jednak, że kolarstwo torowe znajduje się w programie igrzysk olimpijskich, a liczba dyscyplin i konkurencji od czasów igrzysk w Londynie w 1908 roku zmieniała się wielokrotnie z tendencją na ich zwiększanie.

Podobnie wyglądała sytuacja z zasadami kwalifikacji zawodników do igrzysk, czemu Coubertin poświęcił dosyć długi wywód i w zasadzie rozwinął kwestię poruszaną już podczas kongresu w 1894 roku²². Istotna dla uczestników samego konkursu architektonicznego była według Coubertina liczba sportowców-olimpijczyków dopuszczonych do samej imprezy, zapewne, by mieli rozeznanie, jakiej wielkości chociażby zaprojektować wioskę olimpijską czy inne obiekty. W tym przypadku ponownie francuski baron brał pod uwagę ówczesne realia, szacując, że w igrzyskach powinno brać udział od 1000 do 1700 zawodników, uwzględniając wszystkie wymienione wcześniej sportowe działy²³. Tymczasem podczas ostatnich igrzysk olimpijskich w Tokio w 2021 roku, liczba sportowców uczestniczących w imprezie wyniosła ponad 11 000²⁴, a w igrzyskach zimowych rozegranych w Pekinie w 2022 roku było ich prawie 2 900²⁵.

²¹ P. de Coubertin (1988), dz. cyt.: 30.

²² G. Młodzikowski (1988), dz. cyt.: 13.

P. de Coubertin (1988), dz. cyt.: 28-29.

²⁴ *Final report celebrates Tokyo 2020 achievements whilst identifying measures to evolve Games delivery*, <https://olympics.com/ioc/news/final-report-celebrates-tokyo-2020-achievements-whilst-identifying-measures-to-evolve-games-delivery> (dostęp: 14.12.2022).

²⁵ *XXIV ZIO Pekin 2022 w liczbach*, https://olimpijski.pl/igrzyska_zimowe/pekin-2022/liczby-igrzysk/ (dostęp: 17.11.2022).

Ważną kwestią była liczba widzów dopuszczonych do oglądania igrzysk. Coubertin ustanowił ją na 10 000, był bowiem przeciwnikiem kilkudziesięciotysięcznych tłumów. Francuz miał jednocześnie świadomość problemu wyłonienia owych 10 000 szczęśliwców, którzy mogliby na żywo uczestniczyć w najważniejszym sportowym święcie. Wpadł zatem na pomysł, by część biletów sprzedawać po bardzo wysokich cenach, a pozostałe rozdać na drodze losowania, podając przykład, że tak czyniono w starożytnych Atenach. Była to kolejna sugestia dla uczestników konkursu architektonicznego, a następną związaną z tym zagadnieniem było zalecenie rezygnacji z klasycznych trybun na rzecz trawników i tarasów (podobnie jak w starożytnej Olimpii)²⁶. Ostatnim elementem, który poruszył Coubertin był ceremoniał olimpijski, jaki miałyby się pojawić podczas igrzysk olimpijskich i który miałyby wyróżniać tą imprezę spośród innych wydarzeń sportowych. Cały tekst fundator nowożytnych igrzysk kończy jasnym przesłaniem, w jakim celu powstał: „...dostarczenie niezbędnych danych technicznych oraz sprecyzowanie sensu i zasięgu programu, narzuconego uczestnikom konkursu architektonicznego. Do nich należy teraz realizacja tego wielkiego marzenia, jakim jest wydobyć z tajników wyobraźni pełnej blasku Olimpii, jednocześnie oryginalnej w swej nowoczesności i majestatycznej w swym nawiązaniu do starożytnych tradycji, ale przede wszystkim doskonale przystosowanej do pełnienia swych zadań”²⁷.

Międzynarodowy konkurs architektoniczny

W styczniu 1910 roku, co ciekawe – zanim opublikowano wszystkie części *Une Olympie moderne* w biuletynie Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego, ogłoszono zorganizowanie międzynarodowego konkursu architektonicznego pod patronatem prezydenta Francji. Tytuł konkursu brzmiał „Nowożytna Olimpia”, a jego ogólne zasady wypunktowano w bardzo syntetyczny sposób, nawiązując do tekstu Coubertina. Uczestnicy mogli rejestrować się do 1 maja 1910 roku, zaś prace konkursowe należało przesyłać do 15 listopada. Zwycięzcę miało wybrać międzynarodowe jury złożone z pięciu ekspertów na czele z przewodniczącym Gastonem Trélat – dyrektorem Specjalnej Szkoły Architektury. Wszyscy uczestnicy mieli otrzymać dyplomy pamiątkowe, zwycięzca zaś medal olimpijski²⁸.

²⁶ P. de Coubertin (1988), dz. cyt.: 31.

Tamże: 32.

Programme du concours international d'architecture, Paris 1910, organisé par le Comité International Olympique sous le haut patronage de M. le Président de la République Française (1910), „Revue Olympique”, 49: 3-4.

W 1911 roku ogłoszono wyniki konkursu²⁹. Zwroćenie uwagi na „Olimpię na prawym brzegu Jeziora Genewskiego” ukazuje konsekwencję przewodniczącego Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego w dążeniu do osiągnięcia postawionego wcześniej celu. Christian Gilliéron uważał, że była to jedna z jego głównych trosk (Coubertina – przyp. aut.) przez ostatnią dekadę, blaknąca przed świtem lat dwudziestych³⁰. Jury postanowiło nagrodzić projekt autorstwa Eugène-Édouarda Monoda i Alphonse’a Laverrière’a, który następnie pod nazwą „Stadion Nowożytniej Olimpii”, został również nagrodzony złotym medalem w konkursie dla architektów na Igrzyskach V Olimpiady w Sztokholmie w 1912 roku³¹.

Laureaci byli doświadczonymi architektami – Alphonse Laverrière już od dziecka uczęszczał do miejscowego warsztatu architektonicznego w szwajcarskim Carouge, a w kolejnych latach studiował architekturę w paryskiej Akademii Sztuk Pięknych u boku Jeana-Louisa Pascala. Na studiach poznał Eugène-Édouarda Monoda, z którym w 1902 roku utworzył biuro architektoniczne w Lozannie. Architekci byli między innymi współautorami projektu mostu Montbenon-Chauderon, a także dworca kolejowego w Lozannie. W okresie, w którym Laverrière i Monod pracowali nad olimpijskim zgłoszeniem konkursowym, stali się jednocześnie bardzo dużymi zwolennikami i propagatorami ruchu olimpijskiego. Ostatecznie ich zwycięski projekt składał się z dwóch osobnych części obejmujących sporty terenowe (w tym korty tenisowe czy boisko do piłki nożnej) oraz wodne (z basenami, torami regatowymi i przystanią dla jachtów). Kompleks budynków administracyjnych oraz senackich powiązany był triumfalną Aleją Chwały³². Należy pamiętać, że ówczesne zasady konkursu wskazywały na branie pod uwagę przez jury wyłącznie projektów nie będących wcześniej opublikowanymi bądź wystawionymi³³. Projekt nowoczesnego stadionu olimpijskiego, który miał być usytuowany pod Lozanną nad brzegiem Lemanu, nigdy jednak nie został zrealizowany³⁴.

²⁹ G. Trélat (1911), *Rapport sur le Concours d'Architecture*, „Revue Olympique”, 68: 116-120.

C. Gilliéron (1992), dz. cyt.: 34.

R. Stanton (2001), *In Search of the Artists of 1912*, „Journal of Olympic History”, 9(2): 3; *Rapport sur les Concours artistiques et littéraires de la Vme Olympiade* (1912) „Revue Olympique”, 79: 102-107.

³² W. Zabłocki (2006), *Architecture Gold Medal: Alphonse Laverrière SUI *16 May 1872 †11 March 1954 and Eugene Edouard Monod (Stockholm 1912)*, „Journal of Olympic History”, 14: 12.

P. de Coubertin (1911), *Règlements des Concours littéraires et artistiques de 1912*, „Revue Olympique”, 69: 131.

G. Młodzikowski (1973), *20 olimpiad ery nowożytnej*, Warszawa: 62.

Całkiem prawdopodobną wydaje się być teza, iż w obliczu I wojny światowej i potrzebie ratowania Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego przed politycznymi wpływami, z pomysłu „Nowożytnej Olimpii” ostatecznie zrezygnowano i nigdy do niego nie powrócono. W 1915 roku przeniesiono natomiast do Lozanny siedzibę główną Komitetu wraz z jej wszystkimi archiwami w celu zagwarantowania bezpieczeństwa administracyjnego organizacji³⁵, a w 1918 roku Alphonse Laverrière, co prawda zainicjował nowy projekt inspirowany poprzednim, który miał powstać w dzielnicy Dorigny i przewidywać budowę nowego stadionu olimpijskiego w miejscu budynku Unithèque na terenie Uniwersytetu w Lozannie, jednak choć koncepcja ta miała być kolejnym krokiem do ukształtowania społeczeństwa olimpijskiego, ostatecznie zakończyła się fiaskiem³⁶.

Podsumowanie

Koncepcja nowożytnej Olimpii Pierre de Coubertina była wynikiem połączenia dwóch kwestii: pierwsza z nich dotyczyła niepowodzeń organizacyjnych igrzysk w 1900 i 1904 roku, druga zaś to kiełkujący w głowie Coubertina pomysł wprowadzenia do programu igrzysk olimpijskich konkursów literatury i sztuki, które byłyby tak samo ważne i nagradzane jak konkurencje sportowe. Konsekwencją tego był tekst Coubertina opublikowany w oficjalnym biuletynie Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego – „Revue Olympique”, który z jednej strony przypominał i rozwijał najważniejsze zasady ruchu olimpijskiego, z drugiej zaś był pewnego rodzaju instrukcją, niezobowiązującymi zaleceniami dla uczestników międzynarodowego konkursu architektonicznego – zapowiedzi wprowadzenia pomysłu olimpijskich konkursów literatury i sztuki do programu igrzysk, co ostatecznie nastąpiło w 1912 roku.

Patrząc natomiast z perspektywy czasu można stwierdzić, że koncepcja Coubertina odbywania każdej edycji igrzysk w jednym miejscu, najprawdopodobniej przyczyniłaby się do ograniczenia rozwoju ruchu olimpijskiego na świecie i być może nawet konsekwencją tego byłby upadek igrzysk lub ich stagnacja. Obszar, na którym miałyby powstać nowożytna Olimpia nie mógłby być zabudowywany w nieskończoność, zatem program sportowy igrzysk uległby ograniczeniu, podobnie jak liczba uczestników. Wątpliwe także, by w takim wypadku zdecydowano się na zimowe igrzyska olimpijskie, chyba że na ich potrzeby powstałaby koncepcja nowożytnej Olimpii, tym razem w wydaniu zimowym.

³⁵ M. Rozmiarek (2020), *Pierre de Coubertin a olimpijska i pedagogiczna działalność instytucjonalna*. W: Z. Dziubiński, M. Jasny [red.], *Kultura fizyczna a instytucjonalizacja*, Warszawa: 303-312.

J-L. Chappelet (2013), *In the steps of Pierre de Coubertin in Lausanne*, Lozanna: 12.